VALTAKUNNANVOUDINVIRASTO LAUSUNTO

4.2.2013 514/331/12

Oikeusministeriö
Lainvalmistelu-osasto

Viite: lausuntopyyntönne 12.11.2012, OM 18/41/2010

LAUSUNTO TODISTELUTOIMIKUNNAN MIETINNÖSTÄ "TODISTELU YLEISISSÄ TUOMIOISTUIMISSA"

Pyydettynä lausuntonaan Valtakunnanvoudinvirasto esittää seuraavaa.

Mietinnössä ehdotetaan, että todistelua koskeva oikeudenkäymiskaaren 17 luku ja siihen liittyvät todistelua yleisissä tuomioistuimissa koskevat säännökset uudistettaisiin.

Säännökset tulisivat sovellettaviksi käräjä- ja hovioikeuksissa sekä korkeimmassa oikeudessa niiden käsitellessä riita- tai rikosasiaa.

Mietinnössä kohdassa 3.2.6 Todistaja on ehdotettu kuultavien ryhmästä luopumista. Valtakunnanvoudinvirasto pitää tätä ehdotusta ongelmallisena, mikäli se on tarkoitettu koskemaan myös asioita, jotka käsitellään hakemusasioiden käsittelyjärjestyksessä. Ulosottovalitusasiat käsitellään hakemusasioiden käsittelyjärjestyksessä.

Laajasti ottaen hakemusasiat kuuluvat siviililainkäytön piiriin, vaikka hakemuslainkäyttö on perinteisesti luokiteltu sijoittuvaksi siviiliprosessin ulkopuolelle. Ulosottovalitusasia ei kuitenkaan ole varsinainen hakemusasia vaan muutoksenhakuasia.

Ulosottovalituksen käsittelyssä käräjäoikeudessa noudatetaan ulosottokaaren 11 luvun 15 §:n 1 momentin mukaan soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 8 luvun säännöksiä eli ne käsitellään hakemusasioiden käsittelyjärjestyksessä. Mietinnöstä ei suoraan selviä, onko kuultavien ryhmästä luopuminen tarkoitettu koskemaan myös hakemusasioiden käsittelyjärjestyksessä käsiteltäviä ulosottovalitusasioita ja sitä kautta ulosottokaaren 11 luvun 15 §:n 2 momenttiin perustuvaa ulosottomiesten kuulemista kuultavan asemassa. Ulosottomiehiä on tuomioistuimissa käsitelty näissä tapauksissa nimenomaan kuultavina, ei todistajina. Tämä ei kuitenkaan ole poikkeuksetonta, vaan toisinaan ulosottomiehiä on kuultu myös todistajina.

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Telekopio	Sähköpostiosoite
Kauppiaskatu 1 20100 TURKU	PL 330 20101 TURKU	010 366 5150	010 366 5159	vvv@oikeus.fi

Todettakoon, että korkein oikeus on päätöksessään 2008:21 katsonut, että riitaisessa ulosottoasiassa asianosaisella on oikeus halutessaan saada asia suulliseen käsittelyyn. Tällöin asian käsittelyyn tulee tai voidaan tuomioistuimen niin harkitessa soveltaa oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 4 §:n 2 momentin mukaisesti riita-asian käsittelystä säädettyä järjestystä.

Näin edellä mainittu ehdotus kuultavien ryhmästä luopumisesta voi Valtakunnanvoudinviraston käsityksen voi tulla koskemaan myös ulosottovalitusasioita, vaikka lähtökohtaisesti ulosottovalitusasiat ovat hakemusasioita, eivät varsinaisia riita- tai rikosasioita.

Joka tapauksessa Valtakunnanvoudinvirasto tuo käsityksenään esiin sen, että ulosottovalitusasioita tuomioistuimissa käsiteltäessä ulosottomiesten tulisi olla kuultavan asemassa, ei todistajana. Tätä perustellaan seuraavilla seikoilla.

Ulosottovalituksen voi ulosottokaaren 11 luvun 1 §:n mukaan tehdä se, joka katsoo ulosottomiehen päätöksen tai toimen loukanneen hänen oikeuttaan. Ulosottovalitusasiassa asianosaisia ovat siten niin velallinen, velkoja kuin se sivullinen, joka katsoo toimen tai päätöksen loukanneen oikeuttaan. Ulosottomies ei sen sijaan ole asianosainen. Todettakoon, että valtaosa valituksista on joko velallisen tai sivullisen tekemä. Velkojat valittavat vain harvoin.

Suuri osa valituksista ratkaistaan kirjallisessa menettelyssä, johon ulosottomiehen tulee ulosottokaaren 11 luvun 10 §:n perusteella antaa kirjallinen lausunto. Lausunnon tulee ulosottokaaren 11 luvun 11 §:n mukaan sisältää selvitys täytäntöönpanotoimista sekä perusteltu kannanotto valituksessa esitetyistä vaatimuksista ja seikoista, johon vaatimus perustuu. Kun valitus on velallisen tai sivullisen tekemä, eivät velkojat välttämättä lausu mitään valittajan esittämistä vaatimuksista tai lausunnon antaessaankin viittaavat pelkästään ulosottomiehen lausuntoon.

Merkittävä määrä ulosottovalituksia ratkaistaan kuitenkin myös niin, että asiassa järjestetään suullinen käsittely. Vaikka velkojat ovat asianosaisia, he eivät useinkaan tule istuntokäsittelyyn. Mahdollisessa lausumassaankin he edellä kerrotuin tavoin viittaavat vain ulosottomiehen lausuntoon, mutta eivät heitä mitenkään erikseen nimeä todistajiksi. Myöskään valittajina olevat velalliset tai sivulliset eivät juuri nimeä ulosottomiehiä todistajiksi.

Kun tuomioistuimen on kuitenkin velkojien poissaolosta huolimatta ratkaistava valitus ja kun tuomioistuimen tulee ulosottokaaren 11 luvun 15 §:n 2 momentin mukaan nimenomaan kuulla ulosottomiestä lausunnon lisäksi myös muutoin, jollei sitä voida pitää tarpeettomana, kutsuvat tuomioistuimet tämän vuoksi ulosottomiehen kuultavaksi. Ulosottomiehiä kuullaan siis virkansa puolesta. Ulosottomiehen kuuleminen on tarpeen erityisesti myös sen vuoksi, että tuomioistuin voi ulosottokaaren 11 luvun 16 §:n perusteella tutkia ulosottomiehen toimen tai päätöksen oikeellisuuden myös valituksessa ja vastauksessa esitettyjä seikkoja laajemmin ja tällöin on tarpeen, että ulosottomies on läsnä, kun tällaiset seikat mahdollisesti tulevat esiin.

Kutsuessaan ulosottomiehiä kuultavaksi tuomioistuimeen on heitä tuomioistuinkäytännössä edellä kerrotuin tavoin tuomioistuimesta riippuen käsitelty joko kuultavina tai todistajina.

Kun ulosottomiehet ovat olleet kuultavina, he ovat voineet olla läsnä koko käsittelyn ajan. Käsittelyn aikana voi tulla esiin asioita, jotka liittyvät ulosottoasian tapahtumankulun eri vaiheisiin. Näin he ovat voineet käsittelyn aikana lausua muustakin kuin vain siitä, mitä heiltä nimenomaan on kysytty.

Kun he ovat todistajina, he ovat läsnä vain sen ajan kuin heitä kuullaan todistajina. Kun velkojat eivät useinkaan ole paikalla, saattavat todistajana kuulluille ulosottomiehille esitetyt kysymykset olla yksipuolisia, vain valittajan näkökulmasta esitettyjä ja koskea vain valittajan edun mukaisia seikkoja, ellei sitten tuomari käytä kyselyoikeuttaan.

Valtakunnanvoudinviraston käsityksen mukaan ulosottovalitusasioita tuomioistuimissa käsiteltäessä tulisi ulosottomiesten nimenomaan ja ainoastaan olla kuultavan asemassa eikä lainkaan todistajana. Kuten edellä on todettu, ei käytäntö ole kaikkialla ollut nytkään yhdenmukainen. Kun ulosottoasiassa usein on kysymys siitä, mitä toimenpiteitä ulosottomies on tehnyt, ei ole asianmukaista, että ulosottomies itse todistaa, mitä toimia hän on tehnyt. Risto Koulu onkin teoksessaan "Muutoksenhaku ulosotossa" todennut sivulla 290 - 291, että ulosottomiesten käyttämistä todistajina on syytä välttää, koska se hämärtää hänen rooliaan täytäntöönpanoviranomaisena ja herättää epäilyjä ulosottomiehen puolueettomuudesta.

Mikäli ulosottomies olisi puhtaasti todistajan asemassa, voisi eteen tulla ongelmallisia tilanteita. Esimerkiksi, jos valituksen tehnyt velallinen nimeää ulosottomiehen todistajaksi, mutta luopuu juuri ennen käsittelyä todistajan kuulemisesta. Voiko tuomioistuin sen jälkeen kutsua ulosottomiehen todistajaksi ja jos sitten kutsuu, onko hän silloin tuomioistuimen nimeämä todistaja?

Ulosottomiehen asema ei ole verrattavissa esimerkiksi sellaisen poliisimieheen, joka voi todistaa esimerkiksi siitä, että hän on todennut autoilijan ajaneen ylinopeutta tai nähnyt hänen ajavan päin punaista. Tällöin hän ei todista omasta tekemisestään, vaan syytetyn teoista.

Eri asia sitten on, jos ulosottomies on ollut ulosottokaaren 3 luvun 26 §:n tarkoittama toimitustodistaja, joka voi todistaa siitä, mitä toinen ulosottomies on hänen läsnä ollessaan tehnyt.

Toisaalta mikäli kuultavien ryhmästä luopumisessa on kysymys vain siitä, että kaikkia muita kuin asianosaisia on voitava kuulla todistajana, niin voisiko ajatella sellaista vaihtoehtoa, että kuultaessa ulosottomiehiä todistajina ulosottovalitusasioissa, he voisivat edellä kerrotuista syistä olla läsnä koko oikeuskäsittelyn ajan. Tälle ei liene sellaisia esteitä, jotka perinteisesti estäisivät todistajaa olemasta läsnä koko käsittelyn ajan.

Joka tapauksessa ulosottomiesten asema ulosottovalitusasioissa olisi hyvä ratkaista tässä yhteydessä puoleen tai toiseen, sillä nykyistä oikeuskäytäntöä, jossa ulosottomiestä tuomioistuimesta tai tuomaristakin riippuen toisinaan pidetään kuultavana ja toisinaan todistajana, ei voida pitää tyydyttävänä.

Muilta osin Valtakunnanvoudinvirastolla ei ole huomautettavaa mietinnöstä.

Johtava hallintovouti Jorma Niinivirta